

CLANAK IZ SLOBODNE BOSNE POVODOM NEDOPUSTANJA ULASKA U LOGOR OMARSKA

SLOBODNA BOSNA, 2. MAJ 2012. BROJ 808

Uz godišnjicu logora smrti: Žrtvama ulaz zabranjen

Heavy „Mittal“: tenderska privatizacija zločina

Skoro dvije decenije nakon što je formiran koncentracioni logor, u Omarskoj i dalje ne postoji spomenik koji bio svjedočio o počinjenim zločinima; Sadašnji vlasnici, kompanija "ArcelorMittal", tvrdi da čekaju dogovor lokalne zajednice. U međuvremenu, povremeno onemogućuje pristup objektima unutar Omarske koji su 1992. godine bili mjesta mučenja i ubistava, pa promijene odluku nakon medijskih i pritisaka bivših logoraša

Nidžara Ahmetašević

Kompanija ArcelorMittal Prijedor onemogućila je početkom aprila grupu posjetilaca, među kojima su bili i predstavnici udruženja preživjelih, te mirovni aktivisti iz Srbije i studenti istraživači iz Velike Britanije, da uđu u krug nekadašnjeg logora Omarska. Mladen Jelača, direktor Kompanije, obrazložio je takvu odluku riječima da su "bezbjednost i zaštita" radnika i posjetilaca najveći prioritet, te kako će sebaš u periodu kada je trebala biti posjeta "provoditi poslovi i aktivnosti" u blizini Bijele kuće, te da stoga "nisu u mogućnosti da obezbijede siguran pristup".

U neformalnom razgovoru sa uposlenicima pak saznajemo da su unutar kruga Omarske u tom periodu imali "goste" koji su sa uposlenicima obilježavali dan bezbjednosti na radu!

No, nakon medijskih pritisaka, Mittal je naglo promijenio odluku. Nakon dugog insistiranja, te naših kontakata sa članovima upravnog odbora, u pismu Slobodnoj Bosni koje potpisuje Murari Mukherjee, generalni direktor Kompanije, stoji kako je nova odluka donesena "nakon povećanog broja zahtjeva od pojedinaca i grupa", te da su odlučili omogućiti posjete "tokom obilježavanja 20. godišnjice početka sukoba u BiH"

Ipak, svi oni koji dođu na mjestu gdje je bio najveći koncentracioni logor formiran na tlu Europe nakon Drugog svjetskog rata prije samo dvadeset godina, neće zateći nikakvo spomen-obilježje niti bilo kakav drugi znak koji bi svjedočio šta se dešavalo unutar Omarske. Spomenik ne žele ni vlasti u Prijedoru, ali, čini se, ni kompanija koja posjeduje objekte u Omarskoj. Istovremeno, ulažu skoro 20 miliona funti u spomenik koji će uoči Olimpijskih

igara biti podignut u Londonu promovirajući se kao društveno odgovorna kompanija.

INFLACIJA OBEĆANJA

Ovo nije prvi put da Kompanija, i pored obećanja koji su dali preživjelima još 2005. godine, spriječi ulazak posjetilaca u krug nekadašnjeg logora, pa da kasnije promijene odluku. "Ovaj put me to iznenađuje jer su mogli očekivati reakciju", kaže Satko Mujagić, koji je bio zatočen ulogoru sa 17 godina.

Početak maja 1992. godine, srpske snage koje su preuzele vlast na području općine Prijedor, formirale su logor unutar nekadašnjeg rudnika željeza Omarska. Do 6. augusta 1992. godine, samo kroz ovaj logor, prema podacima Haškog tribunala, prošlo je više od 5.000 osoba, među kojima jebilo i djece, staraca, žena i djevojaka. Na stotine ih je mučeno i brutalno ubijeno, te su bili žrtve seksualnog nasilja.

Početak augusta 1992. godine britanski novinari Ed Vulliamy, Penny Marshall i Ian Williams uspjeli su ući u Omarsku i snimiti slike koje su šokirale cijeli svijet, a srpske vlasti natjerale da rasformiraju logor. Dio zatočenika je ubijen, dio premješten u druge logore, a tek neki su oslobođeni.

Tokom 2004., objekti u sklopu rudnika Omarska postali su većinsko vlasništvo (51 posto) jedne od najvećih kompanija za iskopavanje i preradu željeza u svijetu - Mittal Steela. Teren na kojem su objekti i dalje pripada Vladi Republike Srpske, što kompanija koristi kao argument za tvrdnju da ne mogu izgraditi spomenik bez saglasnosti lokalnih vlasti.

Već 2005. godine, Satko Mujagić je u ime preživjelih poslao pismo direktorima Kompanije. U tom pismu ih je obavijestio šta se dešavalo tokom rata u logoru, koliko ljudi je ubijeno, te zamolio da "poštuju mrtve" i omoguće preživjelima da obilježe mjesto stradanja. Molili su i da zloglasna Bijela kuća ostane netaknuta, te da bude dostojno obilježena. Nekadašnja ambulanta, tzv. Bijela kuća, prije dvadeset godina bila je mjesto gdje su vršena najbrutalnija mučenja zatočenika iz Omarske. Preživjeli logoraši prepričavaju kao su svako jutro na prilazu ovoj zgradi brojali mrtve, nekada u stotinama.

Iako su dobili obećanje, već naredne godine Bijela kuća je okrečena, a stolica koja je unutra stajala od 1992. godine, i na kojoj su neki od zatočenika mučeni, uništena je. No, tragove od metaka na zidovima ipak nisu pokrili. Kao ni uspomene onih koje su preživjeli torturu Omarske i njihovu odlučnost da ne zaborave.

RAT SE NASTAVLJA

Kompanija je, kako tvrde bivši logoraši, 1. decembra 2005. godine na konferenciji za medije u Banjoj Luci obećala da će izgraditi spomenik. No, i to obećanje su uskoropovukli tvrdeći da ne mogu da se miješaju u politiku, te da su spremni uključiti se u eventualnu izgradnju spomenika tek ako se postigne dogovor nanivou "lokalne zajednice". "Arcelor Mittal je ovdje radi biznisa. Spremni smoda izađemo u susret zahtjevima lokalnog stanovništva", rekao je za medije Arne Langner, glasnogovornik Kompanije, dodajući da su vlasnici i direktori svjesni razmjera zločina koji su počinjeni i da suosjećaju za žrtvama. No, vjerovatnosu isto tako svjesni da lokalne vlasti ne žele pristati na izgradnju bilokakvog spomen-obilježja ubijenim tokom rata, što su u više navrata i javno rekli.

Kemal Pervanić, također bivši logoraš, napominje da nema jedinstvenog stava lokalne zajednice oko toga da li treba graditi spomenik. "Jedan segment te zajednice, povratničkabošnjačka populacija koja je bila žrtva nasilja, želi da se obilježe mjestan njihovog stradanja, dok druga strana trenutno nema interes da se bilo šta obilježi jer se, uglavnom, počinjeni zločini još uvijek negiraju. U atmosferiovakvih negiranja zločina, nema ni empatije prema žrtvama", smatra Pervanić.

Eyal Weizman, direktor Goldsmithsovog Centra za istraživanje arhitekture, čiji istraživači su pokušali u Omarsku ove godine, kaže kako je "u potpunosti neprihvatljivo da semjesta poput logora Omarska privatiziraju i da se žrtvama i naučnicima nedozvoljava da ih posjete."

"Ovaj primjer pokazuje da se rat još uvijek vodi na ovim prostorima, ali samo drugim sredstvima. Između ostalog, izgradnjom spomen-obilježja koji izazivaju dodatne podjele i šire nepovjerenje među stanovništvom", zaključuje Pervanić. "Najveća tragedija u svemu ovome jenaravno među živima, jer mrtvima postojeći memorijali više ne mogu nanijeti štete."

Isprkama i objašnjenjima Mittala niko od preživjelih nije zadovoljan niti ih nalazi uvjerljivim, ali još uvijek se nadaju da će jednom moći obilježiti ovo mjesto kako bi odali počast žrtvama. Do tada Omarska, izuzev na dan komemoracije u augustu, izgleda kao dase tu nikada ništa nije desilo. Istina, Bijela kuća se ne koristi, ali je okrećena i onog ko ne zna šta se tu zbivalo neće podsjetiti na događaje iz 1992. godine. U ostalim zgradama ne postoji ništa što bi podsjetilo na one kojisu ubijeni i bili zatočeni u ovom logoru.

RAT U BOSNI ME POTPUNO PROMIJENIO, PRIJEDORSKI LOGORI SMRTI NAJVIŠE!

Penny Marshal je novinarka ITN televizije koja je u august 1992. godine ušla u Omarsku. Slike iz gladnijih, preplašenih logoraša koje je njen kameraman

snimio tog dana učinile su da svijet po prvi put reaguje na dešavanja u Bosni i Hercegovini. Bivšilogoraši i danas kažu da su im Penny i Ed spasili živote.

Penny je od tada dva puta bila u Omarskoj. Posljednji put prošlog augusta. Samo za Slobodnu Bosnu govori o onom što je vidjela prije skoro 20 godina i onom što osjeća danas za Bosnu i Omarsku.

Prije skoro 20 godina ušli ste u Omarsku, koja je bila koncentracioni logor u tom trenutku. Koliko je ono što ste vidjeli ostavilo traga u Vama?

ITN, kuća za koju radim, još uvijek čuva materijale koje smo tada snimili. Dio sam zadržala za sebe, u ličnoj arhivi, kao i neke od fotografija koje su mi dali zatočenici u Trnopolju. Iz svoje glave ne mogu da otjeram slike ljudi koje sam vidjela, zatočenike koje sam vidjela u tom prostoru gdje su jeli i koji su bili tako užasnuti. Te slike se ne mogu zaboraviti. Oni su bili uplašeni na smrt.

Otišla sam dva puta na komemoracije nakon toga. Više nema straha među ljudima koje sam tamo vidjela, ali duh istine će proganjati to mjesto sve dok se ne izgradi spomenik. To je odkrucijalnog značaja da bi istina bila prihvaćena od svih, a dostojanstvo i pravda ostvareni. Zbog svih onih koji su patili i umrli.

Šta za Vas znači zloglasna Bijela kuća?

Prva asocijacija je užas koji su ljudi sposobni učiniti kada ih mržnja prevlada, hraneći se na zlu i ambicijama političara. Ali moje prijateljstvo sa preživjelim ono je što baca svjetlo na sve te uspomene.

Ja mislim na Bosnu skoro svaki dan. Ta zemlja me dotiče i mijenja me. Ne mogu zatvoriti vrata koja sam otvorila 1992. godine. Niti to želim. Pustila sam strahove i užase da uđu, i to je potpuno promijenilo moj život i stavove. Hrabrost i način kako su bosanski muslimani preživjeli genocid mi daju neku vrstu nade za budućnost.

Kakva je poruka koju s tog mjesta možemo naučiti?

Po meni, političari, intelektualci i komentatori prečesto sa svoje udobne distance gledaju patnjedrugih kao neku igru, ili zagonetku koju treba riješiti. Imaju pretjeran osjećaj vlastite vrijednosti nad vrijednošću onih o kojima se tu ustvari radi.

Nakon medijskog pritiska, "Arcelor Mittal" potvrdio za "SB"

**POSJETIOCI ĆE, IPAK, MOĆI OBILAZITI "BIJELU KUĆU" DVA PUTA
MJESEČNO!**

Nakon učestalih medijskih pritisaka, u čemu je prednjačio naš list, kompanija ArcelorMittal odlučila je omogućiti prilaz Bijeloj kući u narednih nekoliko mjeseci. No, to ne znači da će tako ostati dokraja godine ili da u budućnosti neće više biti problema za one koji žele običiovo mjesto stradanja, pogotovo jer su svoja obećanja vlasnici kompanije do sada više navrata kršili. "Arcelor Mittal učinit će sve što je potrebnokako bi se omogućio siguran pristup tom području na određene datume tokom narednih mjeseci. Osim godišnjice komemoracije, koja je 6. augusta, pristup će biti omogućen 13. i 25. maja, 9. i 24. juna, 8., 19. i 24. jula te 19. augusta", navodi se u pismu koje je Slobodna Bosna dobila iz sjedišta kompanije u Londonu. U pismu također stoji da će na dane posjete aktivnosti oko Bijelekuće i pristupnih puteva biti obustavljene "tako da ljudi mogu bezbjednopošetiti ovu lokaciju i odati počast.... Ako postoje posebni zahtjevi za različite datume i za posjete nakon 19. augusta mi ćemo ih razmotriti na konstruktivan način. Naš cilj je da pristup bude omogućen u prosjeku dva do tri puta svakog mjeseca tokom 2012. godine."